

Reisende der Weltrevolution (Dünya Devrimi Seyyahları) Üçüncü Enternasyonal'in profesyonel devrimcilerini anlattığı için Bakü Kongresi, Bolşeviklerin Doğu halkları ve islamla ittifak çabaları üzerinde de ayrıntılı olarak duruyor.

Okuduklarım Mustafa Suphi ve beraberindekilerin Anadolu'ya gelirken genel durumu dikkate almamaları konusundaki önceki yazıda ifade ettiğim görüşü doğruluyor. Ek olarak yeni Sovyet hükümeti de Suphilerin öldürülmesini sessizlikle geçiştiriyor çünkü asıl sorun İngiltere ile ve İngilizlere karşı da mücadele eden Mustafa Kemal ile iyi ilişkilerini bozmak istemiyorlar. Bu durumda 16 kişilik heyet –acıdır ama- teferruat durumundadır.

Zinovyev ve Radek'in düzenlenmesinde büyük çaba sarf ettikleri Bakü Kongresi'nde Bolşevikler islamla iyi ilişkilerin ötesinde özellikle İngiliz emperyalizmine karşı ortak cephe kurmak için çalışıyorlar. Hindistan kökenli komünist Roy bunu "boş bir çaba" olarak yorumluyor. Keza kongreye katılan ve Dünyayı Sarsan On Gün'ün yazarı John Reed de aynı görüştedir.

Roy, Taşkent'e gidiyor bir dönem doğu halklarıyla ilişki geliştirmenin merkezi burası oluyor. Roy, Afganistan üzerinden o sırada İngiltere sömürgesi olan Hindistan'daki sömürgecilik karşıtlarıyla ilişki kurmak, onları silahlandırmak için çalışıyor. Bolşevikler bu amaçla Roy'a silah gönderiyorlar. Çabası başarısızlıkla sonuçlanıyor ama İngiltere bu çabadan bile rahatsız oluyor. Genç Sovyet cumhuriyetine yönelik ambargoyu kaldırmanın ve hatta ticaret anlaşması imzalamanın karşılığında İngiliz istihbaratı tarafından tanınan ve sürekli izlenen Roy'un III. Enternasyonal adına yürüttüğü faaliyetin durdurulmasını, Taşkent'teki merkez büronun kapatılmasını istiyorlar. Anlaşmanın imzalanması Mart 1921'dir. Mustafa Suphi ve beraberindekilerin öldürülmesinden iki ay sonra...

Taşkent'teki büro kapatılıyor ve Roy da Taşkent'ten Berlin'e gönderiliyor.

Genç Sovyet hükümetinin önde gelen sorunlarından bir tanesi 20. yüzyıl başında dünyanın en güçlü emperyalist gücü olan İngiltere ile komşu olmaktan kurtulmaktır. Bu ise İngilizlerin öncelikle İstanbul'dan çıkarılmasını gerektirir ve bunu da yapabilecek tek güç olarak Anadolu'da

Mustafa Kemal ve çevresi görünmektedir.

Mustafa Suphi ve beraberindekilerin öldürülmesini gündeme getirip arayı bozmanın gereği yoktur!

Bolşevikler bir ara Enver Paşa'yı da Bakü'deki kongreye çağırmayı düşünüyorlar, sonra vazgeçiyorlar.

Zinovyev'in İngiltere emperyalizmine karşı "kutsal savaş (cihat) temelinde İslamcılarla birlik çabası sonuç vermiyor. Bu konuda görüş çok ama önemli olan pratiktir ve sonuç alınamıyor.

Maria Suphi dahil 16'ların öldürülmesinde Mustafa Kemal'in fonksiyonunun ne olduğu önemli değildir. Böylesi önemli bir toplu cinayetten önceden haberinin olmaması mümkün değildir. Asıl belirleyici olan genç Sovyet hükümetinin böyle bir katliama sessiz kalacağı tahmin edilmiş olmasıdır. Mustafa Kemal ve beraberindekiler genç Sovyet cumhuriyetinden para ve silah yardımı aldıkları için ilişkinin bozulmamasına dikkat etmek zorundaydılar.

Karşılıklı olarak ilişkinin bozulmamasına dikkat edilmiş ve 16 kişinin öldürülmesi ne yazık ki teferruat olmaktan ileri gidememiştir.

Bakü Kongresi'nde Bolşeviklerin tutumu değişik yönlerden eleştiriliyor. Zinovyev Almanya'da tutumlarını savunmak zorunda kalıyor. Fransız Komünist Partisi'nin Tours'daki kuruluş kongresinde Bakü'deki "Bolşevik oportünizmi" eleştiriliyor.

Bolşevikler değişik güçler arasında sürekli oynuyorlar ama sonuç alamıyorlar. Sonuçta belirli konular üzerinde anlaşmak, yaşayacağı artık belli olan genç Sovyet cumhuriyeti yöneticilerinin ve İngiltere'nin karşılıklı olarak işine geliyor.

Doğuda sömürgecilik karşıtı hareketlerin yükselmesi ve özellikle 1950'li ve 1960'lı yıllardaki sömürgeciliğe karşı kurtuluş savaşlarının kökleri iki dünya savaşı arasındaki dönemde yatar. Bu

bağlamda Sovyet devrimi ve “Dünya işçileri ve ezilen halklar birleşin! (Zinovyev’e aittir) sloganı etkisini göstermiştir ama bunu görebilmek için 1920’li yılların başlangıcı henüz çok erkendir.

Dönemine göre değişmekle birlikte bazen biraz beklemesini bilmek daha iyi oluyor.